

Близки по изпълнение до изобразяванията от втория майстор на „Църквата“ са и стенописите на „Св. Марина“ при Карлуково, както и на „Св. Богородица“ в Москов дол при Червен.

Тази тенденция търпи развитие, от една страна, към един експресивен, монументален вариант – проповест от третия слой в купола на „Св. Георги“ в София; а, от друга, към „иконописен маниер“ – изтеглени на височина фигури с малки, обемно моделирани глави, например стенописите в параклиса „Възнесение Христово“ на Хрељова-та кула в Рилския манастир, както и стенописите, разкрити през 80-те години в абсидата на църквата „Св. Димитър“ в Търново, чийто паралели се намират в паметниците от последната четвърт на века, предимно в диоцеза на Охридската архиепископия.

Редипа еднокорабна църква, главно от Югозападна България, при които архитектурната форма определя новата декоративна система, показват връзки с паметници от средата и втората половина на века най-вече около Охрид: църквите „Св. Петър“ при Беренде, „Св. Никола“ в Калотина, църквата в местността Селище при Ръждавица, пробивната камера в Толемиа Нисовски манастир, като в тях е осезаемо и влиянието на местното художествено наследство.

Настоящият прелюд на средновековната живопис в България показва, че живописта по нашите земи е неделима част от изкуството на Балканите, безизащо от т.нар. „византийски стил“. Тя е свързана с основните художествени явления в Югозападна Европа, като в зависимост от историческия момент развива и дообогатява една или друга от наличните художествени тенденции, но неизменно откликва на новото в изкуството, свързано с най-дълбоките местни традиции, съпътства останалите, като също изпитва влияние от общото художествено развитие.

Падането на България под османска власт прекъсва естествения ход на това развитие. Паметниците от XIV в. задълго остават като етапон за майсторите зорграфи, спомен за отминали времена, поддържащи народността самостоятелно, докато новите явления в Европа не наложат своя отпечатък и върху старите местни традиции.